

1-35, 37-42/1904

BISERICA ȘI ȘCOALA.

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA ȘI ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Către cetitorii organului nostru.

Cu numărul de față intrăm în anul al 28-lea al existenței organului nostru. Și când ne cugetăm că acum sunt 28 de ani de când s'a plănuțit înființarea acestui mijlocilor între capul și fiul acestei diecese, sau mai bine zis între capul și conducătorii credincioșilor din acesta diecesă, bărbații cari au insistat pe lângă înființarea acestui organ, de sigur că au contat la un interes viu de sprijinire din partea celor interesați, adică a comunelor oisericești față de organul lor, care, lăsând la o parte chestii de personalități și afaceri politice, dela începutul înființării și până azi cu cel mai viu interes a publicat ordinațiunile consistoriale și cea mai mare parte a ordinațiunilor ministeriale, a urmărit și a dat cetitorilor povețe și învățături morale-cresătinești, a publicat mai departe cele mai însăm-nate momente din mișcările dușmanilor față de biserica noastră drept-credincioasă, combaterea acestora, predici ocazionale, chestiuni școlare și pedagogice, ear între noutăți și știrile celea mai recente și celea mai importante cu privire la chestiuni bisericești-școlare. Cu toate acestea însă, pe lângă cea mai mare durere a noastră, a trebuit să constatăm că interesul celor chemați lipsește în mare parte.

Dintre 750 comune bisericești aparținătoare Consistorului nostru, în anul 1903 nu au fost abonate decât 250 comune. Dar sperăm că aceasta a fost în trecut și pe viitor nu se va mai repeta.

Numărul de față îl trimitem tuturor comunelor noastre bisericești ca număr de probă. Abonarea

e de interes și foarte recomandabilă, cu atât mai virtos, fiind-că pe viitor cea mai mare parte a ordinațiunilor consistoriale numai prin acest organ se vor mijloci.

Abonamentul pe un an întreg face 10 cor. — fit.
Pe 1/2 de an 5 " — "
Pe 1/4 de an 2 cor. 50 fl.

Uni Comunele bisericești, respective toți aceia cari nu doresc, eventual din alte considerări nu pot abona foaia, să o retrimită cu reîntoarcerea poștei, scriind pe față „retur Arad“; aceora ce vor aceia cari nu o fac, se privesc de abonați și obligați de a achita prețul de abonare.

Redacțiunea și Administrațiunea „Biserica și Școala“.

Nr. 909/1903 Pres.

Circular

Tuturor P. T. Protopresbiteri și Preoți de sub jurisdicțiunea Consistorului gr.-or. român din Oradea-Mare.

Sinodul eparchial prin conclusul de sub Nr. 68 din 1903 a provocat ambele Consistoare a'și lua pe calea organelor subalterne informațiuni despre efectul ce-l au mișcările sectare și cele socialiste asupra vieții bisericești, și special, în ceea-ce privește cerceterea bisericii din partea creștinilor.

Consistorul nostru tocmai în scopul de a paralisa și a respinge curentele dușmănoase, care s'au vîrit în sînnul societății spre a slăbi credința religioasă și a înstrăina poporul de biserica, deja prin circularul din 14/21 Martie 1902, Nr. 561. Pres., a atras deosebit atențiunea On. preoțimi supra chemării și datorințelor sale pastorale,

de a purta grije de turma lui Cristos, nu cu sila, ci cu voie, nu cu agonisele urite, ci cu osîrdie (I Petru 5. 2) stăruind la timp și fără timp, îndemnând cu toată îndelungă răbdarea și cu învățătura; *că va fi vreme*, zice apostolul Pavel, *când învățătura cea sănătoasă nu o vor primi, ci după poftele sale își vor alege lor și învățatori, și-și vor întoarce auzul dela adevăr și la basne se vor pleca* (II Tim 4. 2. 4.)

Răul însă, care împedecă și periclitează dezvoltarea vieții religioase și morale a poporului, nu vine totdeauna din afară, ci mai de multe ori, se arată în realitățile interne ale societății, în relațiile dintre păstori și păstoriți, dintre popor și conducătorii săi firești, preoții și învățătorii, și chiar în relațiile dintre compăstori. Căci în ce chip se vor instrui și întări creștinii în frățesca dragoste, când în loc de frăție și dragoste, între servitorii altarului observă desbinare, între preoți și învățatori certe? Casuri de acestea, ori cât de puține ar fi ele, sunt așa de bătătoare în ochi creștinilor, încât pe mulți îi disgastează și îndepărtează de biserică, pentru că, dacă preoții, cari sunt propovăduitorii dragostei și a înfrățirii se ceartă între ei, apoi ce să mai zică poporul, care trebuie să iee pildă dela dînșii?

Cum se vor deprinde și întări creștinii în pietate și în respect către biserică și sfințele ei așezăminte, când înșiși preoții nu arată cuvenită pietate și stimă către ele, când singuri le necinstează, lucrând ori făcând clacă în zile de sărbători consfințite respectului și repausului; când sevîrșesc serviciile devine și rugăciunile pentru credincioși fără evlavie, numai pentru cuvântul că sunt datori a le face, pentru a-și lua plata. Ba, am constatat cu mare părere de rău din dese plângeri că, unii dintre preoți se opun chiar de a sevîrși celea mai neapărate servicii religioase în popor, d. e. nu voiesc să se ducă să mărturisească și să cuminece pe bolșavi, nu voiesc să boteze, nu voiesc să îngroape pe morți, sub cuvânt că acei poporeni nu le-au plătit birul sau competențele stolare.

Adevărat, că cei-ce slujesc altarului dela altar să se și hrănească, zice apostolul Pavel. Dar' a reclama drepturi și a sta pe loc când creștinul moare nemărturisit și necuminecat, când mortul trebuie îngropat, când pruncii pot să moară nebotezați, acesta este un păcat strigător la ceri, este un păcat care îl face responsabil pe preot înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor, căci pune în primejdie mântuirea sufletească a poporenilor.

Pe lângă acestea am mai constatat din plânsorile poporenilor, cum și din propriile observațiuni, că unii preoți nu au nici îngrijirea și respectul din afară măcar pentru sfințele locașuri. În unele parochii s'au introdus obiceiuri și prac-

tice contrare cu învățătura și disciplina bisericeii ortodoxe orientale, d. e. ornamentarea interioară a bisericeii cu icoane de ale sfinților, pe cari biserica ortodoxă nu-i recunoaște, sau cu figure ori forme sculptate sau turnate, în locul icoanelor zugrăvite, când preotul trebuie să știe și să lumineze poporul credincios, că arta plastică nu se admite în cultul bisericeii ortodoxe.

În alte parochii earăși bisericeii cu obiectele sfinte și sfințite menite pentru serviciile religioase nu sunt ținute în ordinea și curățenia trebuincioasă; bisericeii cu țințirimele lor sunt neîngrijite și neîngădite, astfel că pe locurile sfințite destinate pentru odihna celor adormiți în Domnul, în care creștinii trebuie să între cu pietate și să petreacă numai în rugăciuni pentru cei morți, se țin și umblă tot felul de animale domestice: ba ni s'a raportat și acel fapt revoltător, că în cutare comună preotul a scos chiar crucile din morminți pentru a-i ara și sămăna.

Acestea toate sunt astfel de abateri și defecte la păstoriile sufletesti, care sdruncină în popor credința și moralul, înăbușesc semința cuvântului divin în inimile credincioșilor și o fac neroditoare, măcar de ar vorbi ei cu puterea elocinței lui Cicero sau Ioan Gură de aur, pentru că preotul trebuie a servi poporenilor ca exemplu nu numai cu cuvântul, ci și cu fapta. »Ci te pune pildă credincioșilor, cu cuvântul, cu petrecerea, cu dragostea, cu duchul, cu credința, cu curăția . . . Intru toate dându-te pe tine pildă de fapte bune, intru învățatură, curăție, cinste nesticăciune.« (I Tim. 4. 12. 2. 7.)

Căci ori cât de vastă cultură intelectuală ar posedea preotul, lipsindu-i cultura inimei, ea nu-i va aduce nici un folos esențial în esercițiul dirigătoiei pastorale, în timp ce o bună cultură morală dă nu numai prețul cuvenit culturai intelectuale, dar poate chiar a suplini neajunsurile și scăderile aceleia.

Preoții bătrâni nu aveau școli, nu știau carte sistematică, dar cultura inimei sau frica lor de Dumnezeu, care o învățau din cetirea cu sîrguință a cărților sfinte, evlavia sau pietatea și respectul cu care sevîrșau toate serviciile bisericești îi făceau să fie ascultați, respectați și stimați de popor. O carte bună de învățaturi religioase și morale, d. e. »Mărgăritul« lui Zlatoust (Ioan gură de aur) umbla din mână în mână, dela preot la preot, cetindu-o, și recetindu-o pentru lumierea și perfecționarea lor în duhovniceasca dirigătorie a preoției.

Pe un exemplar din »Mărgăritul« lui Zlatoust ni-au rămas însemnările preoților, după vreme, drept dovadă de zelul și dragostea lor la cetirea cărților folositoare, precum: dela Popa Ioan din Cărăseu »când a fost comișie la Oradiea-mare« anii Domnului 1755; (Comisia pulică pentru con-

statarea celor uniți și neuniți în comitatul Bihorului). Zaharie Moga din Forosig, paroch în Cheșe, (1823—1832) cere pe Dumnezeu »să ierte păcatele celor ce primesc aceasta carte ce se zice Zlatoust, Dumnezeu să ierte păcatele celui ce a tipărit și a celui ce a cheltuit pentru dânsa»; preotul Solomon Popovici din Mihileu în trei rënduri, (1831. 1850 și 1862) a cetit aceasta carte, însemnând că »cu totul e lumina sufletului, și cine nu-o va crede să fie anathema (lăpădat)»; Moise Mangra, preot tot în Mihileu scrie (1851) că n'a cetit pe Sfântul Zlatoust decând l'a cetit la popa de Oșand, în vîrstă fiind ca de 15 ani, și mulțamește lui Dumnezeu că l'a învrednicit a ceti »aceste sfinte și umilite învățături mântuitoare de suflet avându-le cineva întru inima sa»; preoții Petru Popovici (1837) din Rippa, Ioan Popovici (1838) din Valea-mare și Ilie Popovici (1854) din Petigd încă au cetit »această vrednică și folositoare carte»; au cetit'o și învățatori ca Ioan Damșe din Coticletiu, învățator în Cheșe (1840), Teodor Papp, învățatori în O.-Hodiș (1854) cari au fost, în urmă' preoți foarte vrednici.

Dorind, on. preoțime, după esemplul bătrânilor, *că așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând ei faptele voastre cele bune să mărească pe Tatăl nostru cel din ceriuri*, acest Consistor, pe lângă susținerea dispozițiilor cuprinse în circularul de sub Nr. 561. Pres, din 14/27. Martie, 1902. se simte îndemnat a da următoarele îndrumări:

1. Fie care preot să învețe poporul încredințat păstoriei sale în Dumineci și sêrbători, prin predici sau vorbiri acomodate în biserică și afară de biserică, la ocașuni potrivite. În scopul acesta preoții sunt datori a-și procura pentru cetire și perfecționarea lor opuri și scrieri teologice de cuprins dogmatic, moral, reviste bisericesti și în deosebi cărți de predici.

2. Fie care preot să sevrșească toate serviciile bisericesti după tipic, cu zel și cu evlavie, atât cele publice, cât și cele particulare la casele parochianilor, să cerceteze pe cei bolnavi, să mângâie pe cei înstristați.

3. Bisericile cu sfintele cărți, sf. vase și sf. odêjdii să le țină în ordine și în curățenie, așșderea și țintirimele sau locurile de odihnă ale celor adormiți în Domnul; să îngrijească ca edificarea și zugrăvirea bisericilor, cum și sfintele icoane să fie după ritul bisericeii ortodoxe orient.

4. În relațiunile cu păstoriții să se ferească de a provoca certe, neînțelegeri și scandale; ear în funcțiunile religioase, în adunările publice și în atingerea cu autoritățile bisericesti și civile să se poarte și să se prezenteze conform cu caracterul tagmei preoțesti cu bună cuviință și cu demnitate, totdeauna în uniforma preoțească, în reverendă.

5. La finele fie-carui an si până la 1 Februarie anul următor, preoți au să facă și să susțernă pe calea Oficiului protopresbiteral raport detaliat despre activitatea lor pastorală și predicatorială, arătând starea în care se găesc bisericile parochiale și țintirimele, starea religioasă și morală a poporenilor, mișcările sectare, proselitiste, socialiste, ori alte mișcări și curente, care se vor fi pornit în contra bisericeii, precum și mijloacele ce au aplicat și rezultatele ce au obținut în combaterea și respingerea acelor.

6. P. T. D. protopresbiteri sunt îndatorați a controla toată activitatea pastorală a preoților submanuați, încurajând pe cei buni, ajutând pe cei mai slabi și fără esperință prin instrucțiuni și sfătuiri părintești: a controla starea bisericilor parochiale, ordinea și curăția acelor, cărțile bisericesti la serviciile divine, care se găesc și cari lipsesc la bisericii; ear până la 1. Martie în fie-care an, vor subșterne aici rapoarte speciale despre esecutarea acestor dispozițiuni, la care vor alătura rapoartele preoților despre activitatea lor în cursul anului premergător, pentru ca la rëndul seu Consistorul să-i poată aprecia și distinge pe cei zeloși și meritați, după vrednicia și faptele lor.

În fine, acest circular se trimite tuturor oficiilor parochiale și protopresbiterale pentru orientare și conformare.

Oradea-Mare 12/24 Decemvre 1903.

Vasilie Mangra
vicar episcopesc.

1904.

Am intrat într'un nou an, și cu aceasta ni-se deșteapță în suflet gândul viitorului, în fața căruia ne găsim, care se va desfășura înaintea ochilor nostri.

Esperința trecutului ne va fi cea mai bună călăuză; ear' de-asupra aceleia, se înalță eternele precepte ale credinței și moralei.

Acestea să ne fie călăuze, și atunci nu vom lipsi de a ne împlini, în timpul pe care îl petrecem pe acest pământ, misiunea, conform menirei hărăzite de Dumnezeu oamenilor.

E neîndoios, că cele mai multe mizerii, nenorociri și conflicte între oameni, își au isvorul în ignoranță, în lipsa de cultură morală și intelectuală.

Dar' datu-ni-s'a puțința atât din darul d-zeesc cât și prin întocmirile omenești, ca să biruim, să trecem peste acest neajuns.

Învățătura, luminarea minții ne va ajuta, ne va îmbunătăți sufletul și ne va face mai destoinici de a purta jugul vieții pământești.

Experiențele dureroase din trecut să ne fie îndemn pentru lumină, — căci lumina spărgând întunerecul, ne va putea face stăpâni peste dureri, patimi și păcate, lumina va face pe om »regele naturii«, cum a fost merit de Sus.

Datu-s'a puțința luminării oamenilor, cum am spus, prin învățatură, prin studiu, prin cetirea a tot ce este bun și de folos; datu-s'a puțința împrăștierei luminei prin biserică, școală, prin cuvânt și prin tipar.

Fi-vor dar', mai buni și mai fericiți, mai destoinici și mai onorați, acei-ce nu vor întrelăsa ca o bună parte a tignei vieții lor să o folosească pentru cetit, — prin ce totodată își vor privilegii plăceri și bucurii sufletești din cele mai alese.

De aceea, cu un sfat, cu un apel ne adresăm cărturarilor nostri, de începutul anului 1904:

Pentru a vă ținea la nivelul la care sunteți; pentru a progresa cu lumea; pentru a vă putea valida în cariera vieții; pentru a vă putea numi cărturari și oameni culti, — gândul, preocupățiunea și simțita voastră datorință să vă fie: Studiați și cetiți!

Nu mai atunci Anul-nou va fi mai bun pentru voi decât cel trecut; nu mai atunci veți putea servi cu pricepere și demnitate poporul din care ați eșit și pentru care trebuie să munciți; — nu mai atunci veți putea ajunge să fiți îndreptățiți a cere dela Tatăl cel ceresc slobozenia sufletului vostru în pace...

În pornirea în acest fel a gândurilor de Anul-nou, vedem mângăerea vieții, întărirea bine-lui pământesc și mântuirea sufletească. Și sub astfel de auspicii urăm tuturor credincioșilor: *An nou fericit!*

Organizația noastră intelectuală, religioasă fizică și materială.

(Tractat cetit în adunarea Reuniunii învățătorești, ținută în Sân-Miclăușul-Mare la 7 Septembrie 1903.

„Energice, culte și prevăzătoare caută să fie națiunile, dacă ele vor să trăiască și să prospereze în epoca aceasta de fer.»

S. Mihăilescu.

Este o lege naturală, în temeiul căreia, cel bine organizat intelectualmente și economicște, ocupă pri-

mul loc în societatea omenirii, eucerind în același timp și interesele acelor, cari străini au rămas la vocea admonitoare a progresului.

Popor tânăr în ale organizării intelectuale și economice, nu ne-am dat sama de direcțiunea și mijloacele de muncă și cu atât mai puțin de situația în concertul neamurilor mai înaintate, între cari trebuie să trăim.

Luând sub riguroasă critică, va trebui să constatăm cu regret, că organizarea noastră intelectuală, pe lângă tot progresul realizat în timpul din urmă, în general considerând, nu este una dintre cele mai mulțămitoare.

Școala populară, unica noastră instituțiune pentru cultura poporului, nu se află între acele condițiuni de progres, pe cari le reclamă imperios spiritul timpului de azi.

Nu voui să fac pe defensorul învățătorimeii inconștie de sublima ei misiune, sper însă că toți cei obiectivi vor admite, că nisuițele și abnegațiunea învățătorimeii, fie acele cât de laudabile, singure numai, nu sunt suficiente pentru a da școlaii timbrul unei rodnice activități.

Preoțimea de asemenea, peste tot trebuie să se intereseze de ameliorarea frecvențațiunii școlare — aceasta peatră unghiulară a învățământului, de prevederea elevilor cu cărți, să deștepte poporul prin predici instructive asupra creșterii tinerimeii, combatând viciile și păcatele poporului și deșteptând în popor sentimentul de jertfă pentru cultura neamului.

Cu adâncă mâhnire am observat că aproape toate comitetele parohiale nu au destul simț pentru cauza școlară fiind președinții comitetelor — în mare parte țărani, și inconștii de responsabilitatea și datorința ce o au.

Societatea noastră, de altă parte, nu s'a ridicat la acel simț de datorință, ca să înțeleagă situațiunea... Nici unde n'am observat, să se fi grupat în mici cercuri culturale, în societăți de cultură, cari să asigure micilor băieți abecedarul și tăblița, aceste arme indispensabile micii oștiri culturale a neamului; ori să fie premiat zelul micilor oșteni, ori al bravului lor căpitan.

Principiul inspecțiunii de specialitate, nu e încă pe deplin validat la noi, — și de aceea să nu ne prindă mirarea, că în multe școale umblăm pe nimerite și că, durere, și azi întreaga aspirațiune a multor învățători, să nu zică idealul lor pedagogic îl constituie, a da manualului de scoarță.

Să nu ne mirăm deci, dacă multe școale veghează, căci puțini, puțini din superiorii școalelor își dau la noi bine sama aspră modului de predare și a înțelegerii materiei de învățământ.

Noi „lumina voinței n'am avut-o nici când; precum nici bune tradițiuni de procederi, în modul de a conduce învățământul, de asemenea nu s'au format.“

Dacă în școale reclamăm pe omul de specialitate, care să cunoască vieață internă școlară și care a studiat școala sub toate raporturile, apoi cu a-

tât mai mult în fruntea conducerii învățământului, trebuie să avem bărbați de specialitate; cari la prima pășire în școală, să cunoască stadiul de progres al aceleia.

Să nu ne prinză mirarea, când în fața astorfel de împrejurări, mulți învățători își uită, că: „în propunerea cunoștințelor elementare, totul trebuie calculat, cătățimea substantei, forma aplicațiunii, frasa, cuvintul, întrebarea, timpul cât lucrăm; nu e atât chestiune de talent, cât de *muncă meditată* și aci mai ales nevoia de un plan cu agerime întocmit, ca să nu facem lecțiune de paradă.“

Pentru a ajunge la ținta impusă, trebuie să facem nainte planul și studiind serios subiectul, să încungiuăm espunerea sacă și dogmatică. Vocea să fie vioaie. Din timp în timp întrerupem propunerea, aprofundând materia prin întrebări adresate elevilor.

Prin o studiere serioasă și prin o împărțire bine calculată a materiei, vom înainta cu siguranță și nu vom cerca numai neștiința noastră, în contul odraslelor încredințate conducerii noastre.

În școala veche s'a ridicat la valoare scopul material al învățământului, școala modernă are însă de scop, nu numai procurarea unui anumit cvant de idei și cunoștințe, ci a le și preda cu un astfel de metod, care să *ageriască puterea minții*.

„Sa respingem metoadele cari lasă în nelucrare puterile copilului, și să asigurăm desvo'tarea interioară și spontană a spiritului; căci a instrui un copil, însemnează a-l reconstrui în el însuși“ zice de Saussure.

Când dresăm mintea elevului, după litera moartă, am nimicit sufletul și bunul său simț.

„Nu automați cu mintea încărcată de termini tehnici și de frase gândite de alții de regule inconștii, ci oameni cu focul liber și sprinten al spiritului, cu spontaneitatea și personalitatea lor de cugetători.“

Iules Simon a stabilit cel mai înalt principiu al educației spirituale: „voiesc a oțeli, și nu a îngreioia spiritul.“ Și cât de departe suntem de a fi înțeles acest principiu, care se impune prin maturitate și adevărat clasicism!

Cunoștințele să se predee după un metod rațional, așa ca una să cheme pe cealaltă, ca astmod principiile luminătoare ale noțiunilor, să-i dea ajutor în cas de necesitate.

Să lucrăm cu *memoria rațiunii*, ca fondul lecțiunii să nu se reducă la memorisarea mecanică, ci la adevărul și faptul ca atare; ca astmod să le rămână ceva durabil elevilor în memorie.

„Sufletul este un camin ce trebuie încălzit, ear' nu un vas ce caută să-l umplem“, ne autentifică Quintilian.

Tonul sau forma de predare încă își are importanța sa, căci acela denoată întru cât elevul a cuprins în sufletul său materia predată, apoi mai e și chestiune de gust estetic.

Comloșu l-bănățean, 1 Septemvre 1903.

Iuliu Vuia.
învățător.

(Va urma).

Sfințirea

bisericeii gr.-or. române renovate din comuna Giula-Vârșand protopopiatul Chișineu.

Zi de sərbătoare și de mângăere sufletească a fost sf. Duminecă din 9/22 Noemvre a. c. pentru credincioșii gr.-or. români din comuna Giula-Vârșand.

La orele 8 dimineața un banderiu de 40 călăreți și o mulțime de trăsuri cu membrii comitetului parochial, antistia comunala și alți credincioși, în fruntea cărora era preotul local Vincențiu Pantoș cu învățătorul Nicolae Cismaș, au pornit dela sf. biserică întru întimpinarea M. On. Domn protopresbiter tractual Dr. Ioan Trăilescu ca delegat al P. S. Sale D-lui Episcop diecesan.

La marginea comunei întâlnindu-se cu Mult On. Domn ppresbiter, preotul Vincențiu Pantoș prin cuvinte călduroase îl bineventează ca pe delegatul P. S. Sale și ca pe șeful tractului; ear' acesta a răspuns prin cuvinte alese purcese din inimă adevărat părintească, la care mulțimea a erupt în strigăte de »să trăiască«! După acestea pornind cu toții spre comună, între bubuitul treascurilor, sunetul clopotelor și a aclamărilor, au ajuns înaintea sf-tei biserici, unde au fost așteptați de preotul local George Ciobriș îmbrăcat în odăjdii cu sf. Evangelie și sf. Cruce; ear' învățătorul T. Lucaciu cu băeții dela ambele școli și cu credincioșii formau spalier. Sărutând M. On domn ppresbiter cele sfinte, intră în sf. biserică, cântându-se troparul hramului Adormirei Născătoarei de Dumnezeu și Bine ești cuvântat.

După o pauză scurtă se începe actul sfințirii apei în mijlocul bisericeii, cetind la fine părintele ppresbiter molitva prescristă, ingenunchiând pe lângă amvon, încungiuat de preoții concelebranți: dl Ioan Iercan preot în Șiclău, dl Dimitrie Muscan preot în Nădab și preoții locali George Ciobriș și Vincențiu Pantoș, după care stropindu-se sf. biserică pe dinlăuntru, ear' strănarii cântând troparul »Mântuește Doamne poporul Tău«, se încunjură biserică cu litia de trei ori, stropindu-se și pe din afară și cetindu-se cele trei Evangelii prescriste.

După sêvrșirea actului sfințirii s'a celebrat sf. Liturgie cu toată solemnitatea sub pontificarea M. On. domn ppresbiter cu asistența preoților amintiți, cântând elevii dela ambele școli acompaniați de strănari sub conducerea învățătorului Nicolae Cismaș; ear' învățătorul Teodor Lucaciu susținând ordinea.

La finea sf-tei liturgii M. On. domn ppresbiter Dr. Ioan Trăilescu, încungiuat de preoțime urcă amvonul și cu oratoria ce-l caracterizează, ține o cuvântare prea frumoasă și instructivă, a-

rătănd, că cu bucurie a venit ca delegatul P. S. Sale dlui Episcop diecesan Ioan I. Papp, pentru actul sfințirii, trimițând P. S. Sa credincioșilor binecuvântarea sa arhierescă, desvoaltă apoi însemnătatea sfântului lăcaș și prin o asemănare oratorică foarte frumoasă și instructivă trece la însuși actul sfințirii, la sêrbătoarea zilei zicând: că precum numai acei moștenitori sunt buni și vrednici de laudă, cari nu numai că susțin averea moștenită, ci încă o mai și măresc și împodobesc, astfel și credincioșii acestei biserici merită toată lauda, pentru-că nu numai că au susținut acest sfânt lăcaș ridicat cu mari jertfe de moșii și strămoșii lor, ci l'au împodobit și înfrumșețat, punând umăr la umăr, ajutând fie-care după a sa putere, ca să vadă sf. biserică pe deplin renovată spre lauda și preamărirea lui D-zeu: arată mai departe, că jertfa cât de mică dăruită cu inimă curată este bine primită înaintea lui Dumnezeu, aducând de exemplu din sf. Scriptură denarul văduvei; închee rugând pe prea bunul Dumnezeu să-și reverse darurile sale cele bogate asupra credincioșilor și dăruitorilor acestei comune bisericesti.

După aceasta urcă amvonul preotul local Vincentiu Pantoș și întorcându-se către M. On. domn ppresbiter, rostește cam următoarele cu M. On. d-le mandatar arhieresc! Rev. d-le ppresbiter tractual, și iubiților creștini! Intorcându-se către sf-tul altar, mulțamește ferbinte atotputernicului Dumnezeu, că au învrednicit comunitatea bisericescă, ca să-și vadă încoronat opul, sfințindu-se acest locaș sfânt dumnezeesc renovat; mulțamește P. S. Sale hunului arhiereu Ioan I. Papp, pentru îngrijirea părintească, trimițându-le ca delegat pe Mult Onoratul domn protopop, pe care-l roagă, ca să binevoească a aduce la cunoștința Prea S. Sale simțemântul de devotament și de supuneră fiască a întregii comunități bisericesti; mulțamește M. On domn ppresbiter pentru ostenele aduse pe timp așa nefavorabil, și apoi începe istoricul renovării sf-tei biserici. 18 ani sunt, de când în fiecare an s'a făcut câte ceva la sf-ta biserică, parte din venitul modest al bisericii, parte din dăruirile benevole ale credincioșilor; astfel la anul 1885/6 s'a început facerea templei, care mai înainte era numai din zid de cărămidă, și anume astfel, că dela biserică s'au dat 720 cor., ear' credincioșii au dat pe seama casei sculptorului Ianiciu — ajuns în lipsă — câte 1 pâne și 1 font de slănină; — la anul 1888 s'a zugrăvit sf-ta biserică din venitul său modest, ear' templa s'a zugrăvit prin contribuirea preoților actuali, dând fiecare 10 cor., dl Dimitrie Machi Ardelean notar comunal 10 cor., învățătorii actuali câte 5 cor., epitropii de atunci Ioan Balagiu, Stefan Cordoș și sfătul bisericii Ioan Mărgănan, câte 5 cor.

La anul 1890 s'a aurit templa, dăruind 100 creștini 208 cor. 42 fil., Ilustritatea sa contele Weinheim Frigyes 100 cor., Ilustritatea Sa contele Almásy Kálmán senior 100 cor., Spectatul Domn Sternthal Adolf junior proprietar mare 60 coroane. — La anul 1900 s'a reparat și văpsit turnul bisericii, și s'a renoit toată pe din afară. Apoi numără darurile ce s'au făcut din partea singuraticilor creștini din timp în timp și anume: preotul Vincentiu Pantoș și scția Eugenia au aurit s-tul Potir pe spesele lor cu 24 cor., și au dăruit un rînd de odăjdii în preț de 80 cor., — D-l notar comunal Dimitrie M. Ardelean cu d-na soție Aurelia, una cruce mare de peatră înaintea bisericii în preț de 500 cor., — Ioan Horgos econom și soția 3 candelă de argint china înaintea Iconostasului în preț de 60 coroane, Sfânta Evanghelie cu 35 cor., 1 măsur cu 10 coroane și 2 prapori 100 coroane, — tot economul Ioan Horgoș în tovărăsie cu econ. Flora Mărgănean 1 rînd de odăjdii în preț de 120 cor., — tot acest econom Flore Mărgăneanu cu maica sa 1 stihariu preoțesc, 1 ciaslov și 4 Apostoli toate în preț de 24 coroane, econ. Ioan Vid 1 sfeșnic în mijlocul bisericii în preț de 36 cor., — econ. Alexanoru Măteuț cu soția și fratele său Ioan 1 rînd de odăjdii în preț de 60 cor., și stihar preoțesc cu 8 cor. — învățătorul Nicolae Cismaș cu soția Maria 1 măsur de postav pe sfântul Prestol și 1 acoperemânt pe analag de pluş în preț de 25 cor. — economul Ioan Hotăran și mumă-sa 4 prapori în valoare de 100 cor., — econ. Moise Bălagiu și soția 2 măsură. 2 stihare pentru băeți și 1 tetragod în valoare de 32 cor., — ved. Catița Păscuț, lumini în stihar pentru băeți, 1 ciaslov toate în preț de 15 cor., — Ioan Lile econom și soția 1 Apostol și 1 Stihar pentru băeți în valoare de 20 cor., — econ. Floare Rus și soția 2 stihare pentru băeți în preț de 12 coroane, — econ. Petru Popa și soția 2 stihare pentru băeți în preț de 12 cor., — econ. Găvrilă Pătroiu un măsur pe sfântul prestol de 10 cor., — ved. Catița Misarăș mai multe lumini în valoare de 16 cor., — econ. Petru Bălagiu și soția lumini pe s-tele Paști în preț de 25 cor., — econ. Găvrilă Rus și soția 2 măsură albe cu 16 cor., — econ. Moise Istrate și soția 1 măsur pe sfântul Prestol cu 12 cor., — econ. Stefan Cardoș și soția 1 stihar pentru băeți cu 10 cor., — econ. Petru Lile și soția sa Saveta Vid tronul arhieresc și al Prea curatei Maria cu candelă de argint china și cu icoanele trebuincioase, fiind frumos împodobite în valoare 500 coroane, — econ. Ioan Pătroiu 1 măsur și 1 ștergar în preț de 10 cor., -- mai mulți creștini împreună 2 prapori mici pentru peregrinarea credincioșilor la sfânta mănăstire

din Hodoș-Bodrog în preț de 56 cor., — mai mulți creștini făină de lipsă pentru prescuri peste an, lumini, tămâie și smirnă etc.

În fine arată preotul, că spre a vedea întreaga biserică restaurată, în toamna anului curent s'au pardosit cu place de cement colorale, la care lucrare creștini earăși și-au arătat evlavie și dragostea față de sfânta noastră biserică strămoșiască, contribuind următorii: D-l notar Dimitrie M. Ardelean cu 30 cor., — preotul Vincențiu Pantoș cu 15 cor., — înv. Nicolae Cismaș 10 cor., — înv. Teodor Lucaciu 10 cor., — economii: Flore Lile 5 cor., — Nicolae Cardoso 5 cor., — Ioan Horgoș 10 cor., — Alexandru Pașca 20 cor., — Dimitrie Lile 4 cor., — Alexandru Măteuț 5 cor., — Moise Nadra 1 cor., — Susana Misarăș soția lui Alexandru Măteuț 2 cor., — Ioan Hotăran 5 cor., — Dimitrie Ungureanu 1 cor., — Flore Margănan 2 cor., — vęd. Susana Moț 1 cor., — vęd. Catita Păreuț 1 cor., — Petru Măteuț 1 cor., — vęd. Catita Misarăș 2 cor. și pentru răposatul ei soț Petru Misarăș 3 cor., — Iuliana Lapoșan 2 cor., Moise Gărdean 1 cor., Dimitrie Hotăran 2 cor., Ioan Pop 3 cor., Flore Rus 1 cor., Mitru Mătouț 1 cor., Mitru Măteuț b. 2 cor., Onuț Zampfir 2 cor., Moise Pop 3 cor., Cristina Clepe 2 cor., Ioan Clepe 2 cor., vęd. Susana Margănan 1 cor., vęd. Sofia Ardeu 1 cor., Mitru Hotăran 1 cor., Ioan Măteuț m. 1 cor.,

Sfârșind cu enumerarea darurilor preotul încheie rugënd pe bunul Dumnezeu, ca să primească aceste jertfe ale credincioșilor întru jertfelnicul cel mai pre sus de ceriuri, și să le răsplătească cu darurile sale cele bogate.

După toate acestea stropindu-se tot poporul pe rënd prin părintele protopresbiter și preoții Georgiu Ciobriș și Dimitrie Mureșan cu apă sfințită, și luând anafora dela preoții Ioan Iercan și Vincențiu Pantoș, cântându-se din partea strănilor cântarea de mulțumită: »Stăpâne, stăpâne priprimește rugăciunea robilor tăi,« — se depărtează credincioșii la ale lor cu inima mângăiată, lăudând și preamărind pe bunul Dumnezeu că i-a învrednicit a ajunge aceasta și de sărbătoare bisericească și de mângăierea sufletească.

După sfârșitul s-tei liturgii s'au întrunit preoțimea și învățătorimea la masa preotului Vincențiu Pantoș. — Sub decursul mesei părintele protopop a toastat întru sănătatea bunului nostru Episcop Ioan Papp, aclamând cu toții cei prezenți, preotul V. Pantoș întru sănătatea D-lui Delegat archiereesc, preotul Iosif Iercan întru sănătatea preoțimei și învățătorimei locale.

La oarele 3 d. m. părintele protopresbiter tot cu aceeași însuflețire ca la primire este petrecut cu banderiu și trăsuri până la marginea

comunei, unde luându-și rămas bun, întru aclamări puternice de »să trăiască« se depărtează.

Astfel s'au încheiat aceasta sărbătoare bisericească, pentru a cărei splendoare și reușită mulțămim îngrigirii părintești a Prea Sfinției sale D-lui Episcop diecesan Ioan Papp, — mulțămim D-lui protopresbiter Dr. Ioan Trăilescu, pe cari bunul D-zeu să-i trăiască la mulți mult fericiți ani! —

P.

O frumoasă fundațiune în Ecica-Română.

Un învăpăiat credincios al bisericei și națiunei noastre, un țeran plugar din Ecica-Română, *Trăică Ursulescu*, a înființat încă la anul 1870 o fundațiune de 200 floreni în scopul de a se procura cărți școlare pe seama copiilor săraci. De atunci au trecut 33 de ani, ear capitalul fondational a crescut până azi la suma de 2790 coroane. În considerare însă, că parochia din Ecica-Română are deja un fond școlar special pentru provederea copiilor săraci cu cărți de școală, și considerând, că națiunea română nu mai are nevoie mare de cărțurari, cât mai vęrtos are mai mare lipsă de meseriași și măiestri români, chemați a formă clasa de mijloc a populațiunei române, fundatorul fericit și-a modificat literile la anul 1897, în înțelesul, că din venitele și procentele capitalului să se confere stipendii și ajutoare la băieți sănătoși și diligenți de națiunea și religiunea ortodoxă română din Ecica (română și germană,) cari se vor aplica pe la diferite meserii sau școale de industrie.

Frumoasă fundațiune, care urmărește un scop de mare importanță pentru prosperarea comunei noastre parochiale din Ecica!

Acum, că fericitul fundator a reposat în Domnul la 2/15 Iulie 1903 și că fundațiunea nu mai poate trece după moartea sa prin modificări, publicăm literile fondationale în întregime:

Litere fondationale.

Eu *Trăică Ursulescu* și soția mea *Maria*, cu ajutorul lui Dumnezeu am înființat la anul 1870 o fundațiune de 200 fl. zic: două sute florini val. austr. în scopul de a-se cumpăra din procentele sale cărți școlare pe seama copiilor săraci de națiunea și limba română din comuna noastră *Ecica-Română*.

În urmă după cinci ani, adecă la anul 1875, când capitalul crescuse la suma de 289 fl. zic: două sute optzeci-și-nouă floreni val. austr., am ațaus în urma dorinței mele și a soției mele, ca din interese să nu se cheltuiască nici într'un an mai mult de 10 fl., și anume: 5 fl. pentru cărți și 5 fl. pentru vestmintele cutărui școlar sărac, — ear restul să se ațaugă la capital.

Acum fiind din mila și îndurarea lui Dumnezeu încă în vieță și eu și soția mea, și considerând, că

dela anul 1870 până astăzi, în urma unei administrațiuni corecte și conștiințioase. capitalul a crescut la suma de 954 fl. și 73 cr. zic: nouă sute cizzeci-și-patru floreni și 73 cr. val. austr. sau după valuta nouă la suma de 1909 coroane și 46 bani, zic: una mie nouă sute-și nouă coroane 46 bani; mai departe considerând, că Românii din comuna mea natală Ecica — a căror prosperare și ajutorare am intenționat, după a mea putință, prin întemeierea acestei fundațiuni, — astăzi au deja școale bune confesionale și un fond școlar, din care se provăd școlarii săraci cu cărți și recvisite școlare; și în urmă considerând că consătenii mei și în general națiunea română nu mai are lipsă mare de cărturari, cât mai vartos are lipsă de *măiestri* sau *meierieși români, cari sunt chemați a forma clasa de mijloc a populațiunii române și a desvolta industria națională*, — la dorința mea și a soției mele facem următoarele dispozițiuni testamentare:

1. Ajungând capitalul la 2000 coroane, zic: două mii coroane, an de an să se dea jumătate din procentele sau venitele sale stipendii sau ajutoare la băieții sănătoși și diligenți de națiunea și religiunea ortodoxă română din comuna Ecica, — cari se vor aplica pe la diferite meserii sau școale de industrie din patrie, ear restul să se adaugă la capital.

Băieții sau învățăceii știpendiați ori ajutoari au să producă an de an dela corporațiunea sau dela măiestrul (șeful) lor atestat de moralitate și diligență, ear la încheierea învățătorei vor avea să arete atestatul absolut sau diploma de măiestru, când li se va sista și stipendiul ori ajutorul dat.

La conferirea stipendiilor sau ajutoarelor sunt preferite rudeniile sărace din linia directă a fundatorului.

2. Ajungând capitalul fundațional la suma de 5000 coroane, zic cinci mii coroane, să se dea din procentele sau venitele sale *trei a cincea parte* (adecă $3/5$) stipendii sau ajutoare tot în sensul și sub condițiunile înșirate în punctul 1, dar cu adausul, că fiecărui știpendiat absolut să i-se mai dea odată pentru tot-de-una, și după putință, un ajutor bănesc pentru procurarea rechetelor sau uneltelor trebuincioase la începerea meseriei sale, ear restul de două a cincea parte, adecă $2/5$ să se adaugă la capital.

3. Ajungând capitalul fundațional la suma de 10 000 coroane, zic: zeci mii coroane, și dela aceasta sumă în sus crescând, *două a cincea parte*, (adecă $2/5$) din procentele sau venitele sale, să se dea stipendii ori ajutoare tot în sensul și sub dispozițiunile cuprinse în punctele 1 și 2; mai departe *două a cincea parte* ($2/5$) din procentele sau venitele sale să se împartă an de an ca beneficii între preoții comunei bisericesti ortodoxe române din Ecica și între învățătorii școalelor confesionale române ortodoxe din comuna Ecica, — ear restul de *una a cincea parte* ($1/5$) să se adaugă la capital.

4. Fundațiunea poartă și pe mai departe numele nestrămutabil: „*Fondațiunea lui Trăică și Maria Ursulescu.*”

5. Fundațiunea se administrează și se conduce în sensul Statutului organic al bisericei ortodoxe române, de către comitetul parochial ortodox român din comuna Ecica, sub controla și supraveghierea Consistorului diecesan.

6. După moartea mea și a soției mele, să se facă în fie-care an odată parastas întru pomenirea noastră, cu care prilej să se beneficieze după cuviință toți aceia, cari au funcționat la parastas.

Notă. Beneficiile aceste să se confere din suma venitelor indicate în punctele 1, 2 și 3 privitoare la ajutoare și respective la beneficii (p. 3.)

7. Aceste litere fundaționale redactate în două exemplare autentice unul se păstrează în archiva bisericei ortodoxe române din loc, ear celalalt în archiva Consistorului ort. rom. diecesan.

Dat cu ajutorul lui Dumnezeu în Ecica-Română, la 7/19 Iulie, anul 1897.

Trăică Ursulescu.

Maria Ursulescu.

Inaintea noastră:

Nicolae Magdu, Valerie Magdu, Gligor Bredea.
Valerie Ghilăzeanu, Sima Ursulescu.

Un memoriu

al lui

Moise Nicoară

Domnii Roman R. Ciorogariu, director seminarial și Gherasim Serb asesor-referent consistorial, din Arad, mi-au pus la dispoziție câteva scrisori adresate de Moise Nicoară (Nicorescu) în anul 1850, din București (Muntenia), unor rudeni ale sale, din ținutul Aradului.

Intre scrisorile acelea este una, care, prin relevarea unor momente istorice din desvoltarea vieții românești și pentru a se cunoaște preocupățiunile și luptele naționale din trecut, ale românilor ungurenii, presintă un deosebit interes.

Scrisoarea amintită am numit-o »memoriu«; și fiind ea temelia și partea de căpetenie a acestei publicațiuni, — de aci titlul din capul acestor șire.

Tradiția din aceste părți, aradane, cunoscând pe Moise Nicoară ca pe un erou al luptelor de desrobire națională-bisericască a noastră, dela începutul veacului trecut, am crezut totodată de cuviință, să public în această monografie și celelalte scrisori ce mi-au stat la dispoziție, scrise de mâna

Urmează în suplementul N-rului I. 1904:

Suplement la „Biserica și Școala“ Nr. 1.

lui,*) pentru a prezenta cetitorilor pe românul verde, cu firea, inima și caracterul său de mare bărbat al neamului românesc, peste care nu e permis să se aștearnă vëlul uitării.

Am făcut totodată o scurtă excursiune în domeniul istoriei românilor ungureni, pentru a arăta evoluția luptei de desrobire, din care am eșit cu trofeul bisericeii naționale și în care Moise Nicoară apare ridicând steagul cruciatei, pentru recucerirea Sionului românesc.

Anunțăm pe cetitorii noștri, că publicarea acestui studiu îl vom începe în numărul proximal »Bisericeii și Școalei«.

S. Secula.

Către preoții și învățătorii noștri!

»Biserica și Școala« reprezentând în primul rând interesele bisericești și școlare din diecesa Aradului, este interesată de a cunoaște manifestațiunile vieții religioase-morale și intelectuale ale poporului nostru dela sate. Este totodată în interesul și binele poporului nostru, ca ori ce manifestare, mișcare și pornire, sănătoasă ori bolnavă din mijlocul lui, să-și aibă ecoul în acest ziar, care conform menițiunii sale, ca încetă, ca sfătui și va certa pe fii acestei diecese, după faptele lor, prielnice sau stricătoare binelui obștesc în general, și în special interesului bisericeii noastre naționale și școalei noastre confesionale.

Pentru aceste motive, urmărind noi apropierea cât mai mare a servilor bisericeii noastre, de pe la sate, de »Biserica și Școala,« facem un apel la preoții și învățătorii noștri dela sate, ca despre ori ce momente însemnate din viața poporului nostru, în ce privește viața religioasă, școlară, socială și economică, — momente cari pot fi de interes pentru cauza poporului, să ne trimită rapoarte, dări de seamă și informațiuni.

Când facem acest apel la colaborarea celor ce cu noi împreună sunt chemați a munci în via Domnului, le dăm totodată următoarele indicațiuni:

Ori ce comunicat să fie însoțit de numele comunicatorului. Ori-ce chestie să se trateze absolut obiectiv, lipsind ori-ce notă de preocupățiuni personale. De ori-ce categorie ar fi comunicatul, să fie cât mai scurt, precis, concis și esact în indicațiunile sale.

Cu această ocaziune mai rugăm pe d-nii preoți, cari ne trimit predice spre publicare, ca să binevoiască a se mărgini la o estensiune de cel mult 3 pagini de tipar, — căci predice mai lungi, rostite, obolesc pe ascultători; ear' tipărin-

du-se, în »Biserica și Școala«, cuprind prea mult spațiu, și străntorează publicarea și a altui material de interes și de actualitate.

Nădăjduim că acest apel al nostru va fi apreciat conform scopului ce urmărește.

Redacțiunea.

CRONICA.

* *Sfintele sêrbători ale nașterii Mântuitorului* s'au serbat în catedrala noastră din Arad cu deosebită solemnitate.

În ziua primă a pontificat la serviciul divin P. S. Sa D-l episcop Ioan I. Papp, asistat de membri clerului din Arad.

Prea Sfinția Sa a rostit cu multă vervă predica Sa, prin care îndeamnă pe credincioși la dragoste și jertfă pentru sfintele noastre așezăminte, pornind din principiile subline ale bisericeii noastre, asupra credinței și faptelor bune.

În ziua a doua a predicat P. On. Domn proto-pop V. Beleş.

În ziua de anul nou, a rostit o frumoasă predică preotul Tr. Vătan, care, precum și capelanul G. Bodea au fost distinși în acea zi de P. S. Sa cu briu roșu.

Cu ocaziunea sfintelor sêrbători numeroși membri ai societății noastre și corporațiuni s'au prezentat la P. S. Sa pentru ai aduce urări de fericire, spre binele și bucuria poporului său.

* *Alegere.* Consistorul plenar al dieceseii Aradului, în ședința sa de Luni 29 Dec. (11 Ian.) a ales pe d-l *Aurel Chelniceanu*, practicant la Cassa consistorială, de contabil, cu titlu definitiv.

* *Căștigarea unui proces însemnat.*

»Telegraful Român« anunță, că I. P. S. Sa Dl Mitropolit, a primit sentința tribunalului reg., din Budapesta d-to 23 Dec. 1903 nr. 44540, prin care la fundațiunea de stipendii înființată la Carloviț de fericitul Ioan Trandafir și soția sa Maria, încă înainte de despărțirea noastră de ierarhia sêrbă s'a recunoscut și mitropoliei noastre dreptul pe jumătate din valoarea ei, constătătoare din câte-va sute de mii de coroane și aflătoare în posesiunea mitropoliei din Carloviț.

»*Lucafărul*«, escelenta revistă literară din Budapesta, a apărut, cu Nr. 1 (anul III) 1904, într'o forma imponentă, care face onoare nu numai artei tehnice române ci și ca nivel intelectual, prin cuprinsul său, cu mândrie poate sta alături cu ori-ce revistă mare literară a neamurilor culte.

Cuprinde, pe o întindere de 48 pagini, hârtie de lux, articole semnate de N. Iorga, St. O. Iosif. V. Goldiș O. Goga și mai mulți membrii de elită a scriitorilor noștri tineri.

Coperta e o lucrare de artă, datorită pictorului nostru V. Simonescu. Ilustrațiunile ce cuprinde volumul, sunt de Osmigelschi, V. Simonescu și D. Hârlescu și sunt executate cu o perfecțiune ireproșabilă.

Ar fi timpul ca această revistă să înlocuiască în casele românești cărpiturile străine. Preoților și învățătorilor sêraci li-se pune în prospect beneficiul de a avea această escelență revistă pentru minimalul preț de abonament de 7 cor.

A se adresa pentru abonament la Administrația »*Lucafărul*«. Budapesta VI. str. Vörösmarty Nr. 60 a.

*) Astăzi proprietate a bibliotecii seminariile ort. rom. din Arad.

* „*Lumina și Adevărul*“ În tipografia noastră a apărut foaia săptămânală „*Lumina și Adevărul*“, redactată de d-l învățător Ioan Roman din Șeitin, cuprinde articoli instructivi anume pentru preoți, învățători și popor, pe o întindere de 8 pagini. — Abonamentul e pe an de 4 cor. pe $\frac{1}{2}$ an 2 cor. pe pătrar de an 1 cor. Redacția și Administrația e în Arad, (Hotel central). — Atragem atențiunea on. public asupra acestei prețioase revistă românești.

* *O circulară a ministerului instrucțiunii din România.* Dl ministru Haret a adresat o circulară școalelor de meserii din țeară, prin care le îndrumază spre adevăratul scop pentru care au fost create aceste școale. Circularul se ocupă: 1. de dezvoltarea meseriilor prin sate și orășele; 2. de mobilele de lux; 3. de ținutii meseriași; 4. de conservarea modelelor și artei populare.

Eată circulara, care o credem destul de importantă pentru a fi cunoscută și cetitorilor revistei noastre:

„Expozițiunea școalelor de arte și meserii, care a avut loc în București în Septemvrie trecut, a dovedit silințele pe cari aceste școale le-au pus pentru a răspunde chemării lor, și bunele rezultate pe cari au reușit să le realizeze într'un timp de tot scurt. Ministerul nu poate deci decât să fie mulțumit că novele școale au răspuns așteptărilor sale și ale țării.

Nu trebuie uitat că aceste școale au de scop, mai presus de ori-care altul, de a desvolta prin sate și prin orășelele mai mici, industriile cele mici locale, cari se pot exercita cu înlesnire, fără unelte scumpe și multe, în ateliere mici, sau chiar prin locuințele sătenilor. Scopul este de a da acestor săteni și orășenilor săraci un mijloc de a-și câștiga viața, sau de a mări venitul lor, în lunile când munca câmpului îi lasă neocupați; de a face să se producă în țară o mulțime de obiecte de prima necesitate, de o fabricație ușoară și de o consumație mare, întrebuițate de populația de jos și cari azi în mare parte se aduc din străinătate, de a face în fine să se întrebuițeze materiile prime pe cari le avem în țară.

Așa fiind, trebuie să fie bine înțeles că fabricația, spre exemplu, de mobile după forme străine mai mult sau mai puțin de lux, de bucătărie complicată, și altele de acestea, nu poate corespunde scopului unei școale inferioare și mai ales elementare de meserii. Se poate admite ca școlarii să facă asemenea lucrări ca exercițiu, dar ele nu trebuie să formeze ocupația principală a școlariilor. Mobilele de lemn alb, lustruite sau nu, tronurile, mesele, scauncele, paturile ordinare, ferăria ordinară pentru căruțe sau pentru us curent în viața țărănească, instrumentele necesare în agricultură, de lemn și de fier, cele mai simple și mai mult întrebuițate; reparațiile cele mai ușoare și mai obicinuite la piesele mașinilor agricole; plugurile; fringhiile, hamurile de sfoară, plasele de pescuit; pălăriile de paie și de pislă de formă țărănească; și altele o mulțime de acest fel: eată obiecte cu a căror fabricație pot săși câștige viața o mulțime de modești meseriași, cari s'ar așeza prin sate, unde vor înlocui pe mulți meseriași străini lipsiți

de cele mai multe ori de cunoștința serioasă a meseriei lor, sau vor face să înceteze importarea acestor obiecte din străinătate.

O observație importantă trebuie însă făcută; școalele să caute să producă cu deosebire obiecte de formele și de dimensiunile cu cari poporul e obicinbit și pe cari el le caută cu preferință. Va trebui ca fie-care școală să caute să reunească modelele cele mai întrebuițate în regiunea ei, cu formele, cu ornamentele lor, și să se inspire de aceste modele. Să nu caute să inoveze — cel puțin câtă-va vreme — de cât combinând între ele tot formele și ornamentele lor luate din popor fără amestec de forme sau de motive străine.

Școalele de meserii trebuie să contribuie și ele în limita cercului lor de activitate, pentru conservarea modelelor și a artei populare, chiar sub formele ei cele mai modeste. Formarea unei mici colecții de asemenea modele nu poate costa mult și se poate face chiar din fondul școalei.

* *Jertfe pentru biserică.* Bănuțul nostru creștin din Văsoaia Ioan Bogdan, din prisosința sa a binevoit a dărui pe seama s. biserici de aici 002 cor. pentru cumpărarea unui clopot. Mai căpătând biserică ajutor 50 cor. dela Venerabilul Consistor, clopotul s'a și comandat la firma Hönig Frigyes din Arad, punându-se pe el și numele lui Ioan Bogdan a generosului donator. Clopotul amintit s'a sfințit în 28 Septemvrie v. a. e.

Sofia Berta Cosma măritată Livery din Lipova a binevoit a dărui pe seama s. biserici de aici una măsăriță frumoasă de postav împodobită cu flori de mătăză pentru prestol în preț de 10 cor. D-zeu să le primească jertfa în altarul său cel mai presus de ceriuri! Dumnezeu să le respălătească însușit și în miit! Bindecuvintează Doamne pe cei-ce iubesc frumseța casei Tale! Vasoaiia, 20 Decemvrie v. 1903. Ștefan Stan preot.

* *Papa și musica bisericăscă.* Papa Pius X a adresat cardinalului Respighi o epistolă „*motu proprio*“ în care espune necesitatea de a se reforma musica bisericăscă în biserică rom. catolică. Papa constată, că în cântările bisericăști au intrat multe elemente profane, cari reamintesc cântările vechi de operă. Aceste trebuiesc delăturate E întăresc apoi dorința Papei, ca în corurile bisericăști să nu cânte femeii, ci în locul femeilor să cânte copii, „mulier taceat în acclasia“. Papa mai cere ca textul cântărilor să fie exclusiv latin și să se pronunțe concert, fără schimbare și astfel, ca publicul să-l înțeleagă ușor. Papa eschide din biserică rom. cat. pianul, toba mare, discurile de aramă și cântecul de clopot. Musica militară încă nu-i permis să cânte în biserică. Papa provoacă diececele să instituească comisiuni de oameni esperti, cari să perfecționeze musica bisericăscă și să scoată din ea elementele profane.

* *Universitatea săsească,* la sfârșitul anului expirat întrunindu-se, după desbateri de cinci zile și-a terminat adunarea generală.

Petractările au decurs în mod normal. Budgetul universității abia se află în echilibriu, astfel momentan nu sunt la dispoziție mijloace din cari s'ar putea vota ajutoare nouă. Se va schimba însă lucrul când va

succede a explota pădurile și munții universității, cari au o estesiune de 22000 jugere pătrate. Cestiunea aceasta a esplotării munților formează grija principală; deslegată favorabil va aduce mari beneficii. Nu ne îndoim că atunci adunarea generală va fi cu dreaptă considerare față de multele neajunsuri culturale școlare și ale comunelor românești de pe fostul pământ regesc și vor restabili măcar în parte proporția dreaptă la acordarea ajutoarelor, considerând că averea universității este a tuturor locuitorilor din fundus regius și că între aceștea Români sunt în preponderanță majoritate și au și altcum mai mare lipsă de ajutor, de cât contrații Sași, cari sunt mai bine situați și au mai fost în mod extraordinar ajutorăți. Constatăm cu plăcere că atât comitele president al adunării generale, cât și membrii sași au arătat multă prevenire față de cei doi deputați români, Demetrie David de la Orăștie și Dr. Lemény ales de cercul Sebeșului, în special deputatul Dr. Lemény ales în locul răposatului Dr. Păcurariu a fost bineventat în mod călduros ca deputat nou ales și declarațiunea sa că va stăruî întru bună înțelegere în credința că justele așteptări ale Românilor vor fi luate în dreaptă și echitabilă considerațiune, a fost întimpinată cu consimțământ general.

Mulțămită publică. În numele comunității bisericesti române greco-orientale din Curtici și pe calea aceasta exprimăm mulțămită Prea On. Direcțiunii dela institutul „Victoria,” care a binevoit a pune la dispoziția bisericii noastre o sumă de 50 coroane spre scop cultural în memoria bravului nostru poporan și fost censor la susatinsul institut: Nicolae Urs. Suma întreagă s'a investit în cărți de lectură în favorul bibliotecii școlare populare de aici. Din ședința comitetului parochial din Curtici ținută la 22 Noemvrie 1903. Grigore Mladin, presidele comit. paroch. Mihail Dragoș, not. comit. paroch.

La administrația tipografiei diecesane se află spre vânzare pe lângă Liturgiere, Molitvelnice, Octoice, Ciasloave, Acaftiste, Statutul-Organic și »Regulamentul pentru parochii» cu prețul de 20 fil., plus portul postal.

Concurs.

Se escrie concurs, pentru îndeplinirea definitivă a stațiunilor învățătorești din comunele:

1. **Minead**, cu venitele de: a) 200 cor., în numerar; b) 9-6 Htl. bucate ($\frac{1}{2}$ grâu, $\frac{1}{2}$ cucuruz) în preț de 115 cor. 20 fil., c) 4 st., de lemne = 48 cor., d) venite cantorale circa 20 cor., e) 2 jug. pământ estravilan, evaluat la 20 cor.; și f) cvartir cu supraedificate și grădina. — Venitele computabile dau suma de 355 cor. 20 fil.

2. **Voivodeni** cu venitele: a) 200 cor., în bani; b) scripturistică 12 cor.; c) conferința 24 cor.; d) 4 st. de lemne în natură; e) cvartir și grădina. — Venitele computabile dau suma de 200 cor.

Întru cât stațiunile de mai sus se vor putea îndeplini cu învățători cvalificați, salariul se va întregi la minimul legal, prin ajutor, care se va cere din viștieria statului — de unde se vor esopera și eventualele cvinevenale.

Reflectanții sunt poștiți, ca recursele ajustate cu documentele prescise, adresate respectivului comitet să le subștearnă până inclusive la 17/30 Ianuarie 1904, la oficiul pprese din Buttyin (com. Arad), având până la acel termin a se presenta în sf. biserică din comuna la care au recurs, spre a-și arăta desteritatea în cântări și tipic.

Comitetele parochiale.

În conțelegere cu: Ioan Georgia, ppresb. insp. școl.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea postului de învățător dela școala a doua din comuna Zărând se escrie concurs cu termin de alegere pe 18/31 Ianuarie 1904.

Emolumentele sunt: 1. În bani gata 600 cor. solvinzi în rate trei-lunare din casada culturală; 2. 6 stângini de lemne, din care este a se încălzi și sala de învățământ; 3. pentru scripturistică 20 cor.; 4. pentru participarea la conferențe învățătorești 20 cor.; 5. pentru curatorat 40 cor.; 6. dela înmormentări 1—2 cor.; 7. cvartir liber, intravilan și o cânepiște.

Cel ales are să conducă și cantoratul — strana stîngă — în biserică, fără alta remunerațiune.

Cei apți de a instrua și conduce cor vocal sunt preferiți.

Recursele ajustate cu documentele legale precum și cu declarațiunea, că dreptul de cvinevenal după serviciul prestat de când și-l compută, adresate comitetului parochial din Zărând — au a se trimite Prea On. Domn protopresbiter Constantin Gurban insp. școlar în Boros-Ineu; ear recurenții spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic, a se presenta în atare Duminecă ori sêrbătoare în sfânta biserică din loc, până în ziua alegerii.

Se notează că alegându-se individ fără examen de cvalificațiune, respectivul este obligat în restimp de un an a documenta prestarea cu succes a esamenului, la din contră alegerea se consideră nevalidă și se va escrie concurs nou.

Dat în ședința comitetului parochial din Zărând ținută la 18/31 Decemvrie 1903.

Aurel Iancu,
presedinte

Lazar Oprean,
notar.

În conțelegere cu mine: CONSTANTIN GURBAN protopresbiter, inspector școlar.

—□—

2—3

Venerabilul Consistor Orădan la 24. Noemvrie sub Nro 2254./B. încuviințând sistemisarea postului de capelan temporal pe lângă veteranul paroch Moisie Papp din Nimăești pentru îndeplinirea acestui post capelanian se publică concurs cu termin de alegere pe Duminecă înainte de Botezul Domnului 4/17 Ian. 1904.

Beneficiile înpreunate cu acest post stau din venitele alor 2 intravilane, 20 holde catastrale pământ parochial, dela 150 case bir, câte una mēsnră cucuruz sfârmat, venitele din ștoale, computate laolaltă peste 1000. coroane, cari beneficii se vor împărți în

doane cu parochul, ear pentru cvartir acomodat se va îngriji comuna bisericească.

Doritorii de a ocupa acest post au a-și trimite petițiunile prea on. oficiu protopopesc al Beinsului în Răbăgani, până la 3./16. Ianuarie 1904, ajustate cu documentele, ce se recer la o parochie de cl. III-a; eară până la ziua alegerii conform prescise'lor regulamentului a se presenta în vre-o Duminecă sau sârbătoare la s. biserică din Nimăești pentru a-și arêta desteritatea în afacerile bisericești.

Dat în ședința comitetului parochial din Nimăești ținută la 30. Noemvrie 1903.

Moisie Papp
președinte.

Gavril Popovicu
notarul comitetului.

În conțelgere cu mine: ELIA MOGA, protopop.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea postului de învățator din Radna, devenit vacant prin abzicerea lui Alesandru Mureșan, prin aceasta se escrie concurs cu temirn de recurgere de 30 zile dela prima lui publicare în organul „Biserica și Școala“

Emolumentele încopciate cu acest post sunt: a), salar în bani gata 800 cor.; b), pentru famulație 30 cor.; c), pentru conferințe 30 cor.; d), pentru scripturistică 30 cor.; e) lemne din pădurea școlară pentru încălzitul școlaei și cvartirului învățătoresc; f), cvartir și grădină de legume; g), tacsele cantorale obișnuite.

Dela recurenți se recere evalidaciunea de a ști instrua și conduce cor vocal; se prefer recurenți cu 4 clase medii. Alesul se va recomanda Ven. Consistor spre întărire numai după prestarea unui an de probă.

Cei-ce doresc să reflecteze la acest post să-și trimită în terminul legal recerșele corespunzător ajustate M. O. D. Procopie Givulescu protopresbiter în M.-Radna și să se presinte în biserică din Radna spre a-și arêta desteritatea în cântare și tipic.

Alesul își va putea ocupa postul la 1 Iulie 1904.

M.-Radna, din ședința comitetului parochial dela 6/19 Dec.

Comitetul parochial.

În conțelgere cu: PROCOPIE GIVULESCU ppresbiter, inspector școlar.

—□—

3—3

Licitațiune minuendă.

Pe basa conclusului Ven. Consistor gr.-or. român din Arad, de dato 30 Octomvrie (12 Noemvrie) 1903 Nr. 6145/1903, prin aceasta se publică licitațiune minuendă pentru renovarea s. biserici gr.-or. rom. din Seceani, prot. Timișorii, cu prețul de esclamar 6264 cor. 18 fil.

De renovat sunt: acoperirea bisericeii cu tinichea (plev), facerea de nou: 3 uși și scaunul coperișului, pardosirea bisericeii, repararea turnului, cerimei, ferestrelor, scaunelor precum și alte reparari mai mărunte.

Licitațiunea se va ținea la 11/24 Ianuarie 1904 d. a la 2 ore în localitatea școlaei de băeți de aici.

Reflectanții vor avea să depună înainte de licitațiune vadiul de 10% în bani gata sau în hârtii de valoare acceptabile.

Planul și proiectul de spese precum și condițiunile se pot vedea la oficiul parochial din loc.

Seceani, 14/27 Decemvrie 1903.

Vasile Roman,
paroch preș. com. par.

Dimitrie Suciu,
not. com. par.

—□—

2—3

Pe baza rezoluțiunei Ven. Consistor diecesan din Arad cu datul de 28 August (10 Sept.) 1903 Nr. 4968, se publică licitațiune minuendă pentru pardosirea cu peatră de cement a bisericeii și colorarea scaunelor bisericești din comuna Capolnaș protopresbiteratul Lipovei cu prețul de esclamar 3189 cor. 80. fil.

Licitațiunea se va ținea în 11/24 Ian. 1904. după ameză la 3 oare în localitatea școlaei.

Reflectanții înainte de licitațiune au să depună vadiu de 10% în bani gata sau în hârtii de valoare. Preliminarul speselor și condițiunile de licitațiune se pot vedea în cancelaria oficiului parochial din oc.

Capolnaș, 11/24 Decemvrie 1903.

Iosif Daliciu.
v. preș. al com. par.

Ioan Micu
notar al com. par.

—□—

3—3

Premiat cu premiul I la București în 1894.

SCULPTOR ROMÂN.

Am onoare a aduce la cunoștința On. d-ni preoți și învățatori precum și întreg On. public român următoarele:

Ca sculptor de lemn sunt în poziție să servesc în ori-ce vreme cu ori-ce fel de lucru de sculptură și măsurit pentru sfintele noastre biserici creștinești etc. d. e.:

Iconostase (Temple) Străni, Tro-nuri, Scaune, Chivote, Uși, Răpizi, Cadre, etc.,

În ori-ce stil s'ar recere, cu cele mai moderate prețuri. Construesc Planuri după doriță. Pentru toate lucrurile mele iau garanță deplină că sunt de prima calitate atât ca lucru cât și ca artă.

Atrăgând atențiunea On. public asupra împregiurării, că chiar buna cuviință ar aduce cu sine ca bisericile noastre românești prin măestri români să se înfrumusețeze:

Rog bunăvoința în special a Onor. officii și comitete parochiale.

Cu tot respectul semnez

IOSIM IULIU BOSIUC,
sculptor în Berliște, poșta Jâm (Banat).

Promovat cu distincție de școlă de sculptură